

Datum
2024-05-14

Ärendenr
MSB 2024-02831

Ert datum
2024-02-16

Er referens
LI2024/00248

KC SB
Maria Pålsson
maria.palsson@msb.se

Regeringskansliet
Landsbygds- och infrastrukturdepartementet
Landsbygdsavdelningen
Enheten för djur och livsmedel
103 33 Stockholm

Betänkandet SOU 2024:8 Livsmedelsberedskap för en ny tid

Sammanfattning

MSB instämmer i stort med utredningens förslag och bedömningar. Vi anser dock att utredningen inte tillräckligt belyst frågan om den internationella handelns betydelse för Sveriges livsmedelsberedskap, och saknar förslag på åtgärder för att säkerställa denna.

Vidare vill MSB påpeka att avsaknaden av tydliga mål för livsmedelsberedskapen riskerar att skapa otydlighet, försvåra aktörssamverkan och riskera att försena beredskapsutvecklingen.

Vidare vill MSB understryka utredningens bedömning att konsekvenserna för länsstyrelserna måste ses i ett större sammanhang, där den totala belastningsgraden för tillkommande uppdrag beaktas i högre grad.

Behov av fördjupad analys avseende internationell handel

MSB noterar att utredningen till stor del fokuserar på livsmedelsproduktionen i Sverige och dess betydelse för försörjningen. Beroendet av införsel och import av insatsvaror och livsmedel konstateras vid några tillfällen, men analys, bedömningar och förslag fokuserar likväl till överväldigande del på den svenska produktionen.

MSB hade funnit det önskvärt att internationell handel och logistik hade ägnats större uppmärksamhet, och att utredningen tittat närmare på frågan hur denna kan stärkas och säkerställas under kris och krig. Som det nu är lägger utredningen över huvud taget inte fram några förslag eller bedömningar som rör handel, införsel eller internationella flöden, vilket är olyckligt då det innebär att det inte tas något helhetsgrepp på Sveriges livsmedelsförsörjning.

MSB inser att en av utgångspunkterna för utredningen har varit ett scenario med begränsad införsel. Givet att handelsflödena in i landet är den enskilt mest avgörande frågan för försörjningsförmågan hade det dock varit fördelaktigt att även analysera vilka åtgärder som kunnat vidtas för att höja robustheten i logistiken, undvika sådana störningar och därmed förekomma eller till del mildra scenariot.

Avsaknad av dimensionering riskerar att försinka utvecklingen

Utredningen presenterar inga förslag eller bedömningar som rör dimensioneringen av förmågan i livsmedelsförsörjningen. MSB erfar att bristen på tydlighet i förväntningar på det civila försvarets aktörer är ett av de största hindren för utvecklingen. MSB hade därför

gärna sett förslag på dimensionering eller åtminstone en bedömning om att ge någon myndighet ett tydligt uppdrag och mandat att utreda, och sätta en sådan dimensionering. Som det är nu ska de liggande förslagen genomföras utifrån individuella tolkningar av det mycket övergripande målet för det civila försvaret, vilket tyvärr måste ses som en brist.

Konsekvenser för länsstyrelserna

Utredningen skriver i konsekvensbedömningen att de tillkommande uppgifterna för länsstyrelserna bör kunna hanteras inom befintliga förvaltningsanslag. Det är ett flertal uppgifter som tillkommer på länsstyrelserna, bland annat samverka för att upptäcka hot mot försörjningen, bidra till analysen av befolkningens behov av livsmedel, verka för att nationella mål uppfylls inom länet och vara delaktiga i Livsmedelsverkets stöd till kommunerna.

MSB vill uppmärksamma att Länsstyrelserna föreslås få många nya uppdrag i olika utredningar och i andra sammanhang. Var för sig skulle dessa uppdrag kunna lösas inom befintlig ram, men sammantaget kan den ökade belastningen bli utmanande att hantera.

Övriga synpunkter

MSB noterar att utredningen presenterar författningsförslag som berör kommuner, men inga förslag som berör regioner. Då regionerna både bedriver måltidsverksamhet på sjukhus och är sammanhållande i vissa delar av den regionala samhällsplaneringen är detta olyckligt.

Utredningen argumenterar starkt för att skyddet av jordbruksmark ska bli starkare (avs. 15.1, s. 219), och framför livsmedelsberedskapen som ett skäl till detta. MSB framhåller att det behövs av helhetssyn på markanvändning ur beredskapshänseende, och att ensidigt skydd av mark för jordbruk inte nödvändigtvis är det bästa för Sveriges beredskap som helhet. Markanvändning för t.ex. energiproduktion genom solcellsanläggningar, eller till logistik i form av exempelvis uppställningsplatser, lager, eller flygfält kan ur beredskapssynpunkt vara mer prioriterat. Det bör även noteras att det redan idag finns ett skydd för brukningsvärd jordbruksmark i 3 kap. 4 § miljöbalken.

Utredningen skriver att de inte utesluter civilplikt inom livsmedelsförsörjningen (avs. 14.1.1, s. 208). MSB vill påpeka att civilplikt är ett mycket långtgående ingrepp i människors liv och ett verktyg som bara bör tillgripas under specifika omständigheter för att lösa vissa problem, vilka vi inte anser vara dem som livsmedelsbranschen står inför då dessa snarare handlar om arbetskraftsbrist inom vissa yrken redan i fredstid. Vissa typer av väldigt specialiserade befattningar kan tänkas bemannas genom civilplikt, men troligen inte de personalbehov som beskrivs i utredningen. Problemen inom sektorn vad gäller arbetskraft löses lämpligare genom arbetsmarknadspolitik än med civilplikt.

Utredningen bedömer att ”MSB bör utreda riksintresseanspråk” (avs. 15.2, s. 223) för verksamheter inom livsmedelssektorn. MSB vill understryka att myndigheten redan jobbar med frågan, men vill påminna om att MSB:s riksintressemandat endast kan avse områden på grund av att de behövs för totalförsvarets anläggningar. Om utredningen anser att det är vissa specifika områden eller beaktanden som ska hanteras behöver detta förtydligas.

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap

Utredningen har av naturliga skäl haft livsmedelsberedskap i fokus, och inte beredskapssystemet i stort. För att nya mål, ansvarsförhållanden, samverkansstrukturer etc. för respektive sektor ska falla väl ut utifrån ett helhetsperspektiv, kan det finnas skäl att fördjupa analysen av dessa utvecklingsområden innan utredningens förslag, som specifikt berör livsmedelssektorn, omsätts till konkreta beslut. Exempelvis kan det behövas vidare analys av med vilken detaljeringsgrad de olika sektorerna ska utveckla sina respektive målsättningar för att kunna upptäcka och undvika målkonflikter samt ambitionsnivåer som är obalanserade. Samverkansstrukturer för privat-offentlig samverkan bör också utvecklas med hänsyn till befintliga samverkansstrukturer för att effektivisera och underlätta näringslivets deltagande och det privata aktörernas kontaktytor mot myndigheter. Vilka aktörer som ska ansvara för analys och uppföljning bör inte heller skilja sig åt för mycket mellan sektorer, om effektivitet och systemöverblick ska uppnås

Tidsförhållanden

Beredskapsutvecklingen i stort präglas av betydande brådska och ett starkt behov av ökad förmåga på kort sikt. MSB finner det därför angeläget att utredningens förslag genomförs så snart som möjligt, och att bedömningar om vidare myndighetsuppdrag, m.m. hanteras skyndsamt.

Med detta sagt finner MSB det rimligt att anta att den nu pågående utredningen om kommuners och regioners grundläggande ansvar inför och under fredstida kriser och höjd beredskap (dir 2023:51) kommer att innehålla förslag och slutsatser kring det kommunala ansvaret som kommer vara klagörande och sätta ramarna för den vidare beredskapsutvecklingen på kommunal nivå i stort. Vid genomförande av de förslag som rör kommunalt ansvar bör man därför, om inte avvakta utredningens resultat, åtminstone söka samordning med utredningen och ta del av deras preliminära resultat.

I detta ärende har överdirektör Camilla Asp beslutat.

Maria Pålsson har varit föredragande. I den slutliga handläggningen har också avdelningschef Annika Elmgart och biträdande avdelningschef Anna Nyman deltagit.

Camilla Asp

Maria Pålsson

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap

Postadress:
651 81 Karlstad

Telefon: 0771-240 240
Fax: 010-240 56 00

registrator@msb.se
www.msb.se

Org.nr: 202100-5984